קמה: מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

ואין השביעית משמטתה. דלא קרי ביה לא יגוש מכאן היה מביא ר"ת דאיה דקיימא לן כליגא בתרא דפרק קמא דמכות (דף ג: ושם ד"ה ת"ד) דאמר רב יהודה אמר שמואל המלוה את חבירו לעבר שנים אין שביעית משמטתו ואע"ג דאתי לידי לא יגוש השתא מיהא לא קרינן ביה לא יגוש דהכי נמי משמע הכא דכיון דלא קרינא ביה כשובינות (ח) לא שייך ביה למימר דשביעית משמטתה ועל ידי כן מגיה ר' יעקב מה שיסד הפייט ר' אליהו הזקן זמן עבר כסף כי ילונו בחלי ימיו יעזבנו (ט) ולישנא קמא דפרק קמא דמכות (שם) אית ליה דהמלוה לחבירו לי' שנים שביעית משמטתו ואין ר"ת פוסק כן אלא כליגא בתרא דאית ליה אין שביעית משמטתו (י) ומגיה זמן עבר כסף כי ילונו ולא בשפבת בחלי ימיו יעזבנו ואין נראה לר"י דאיה מכאן דלא שייכא כלל שובינות למלוה שהרי מכמה דברים הם מלוקים זה מזה כדמשמע הכא והכא הכי פירושו אין שביעית משמטתו דלא קרינא ביה לא יגוש שיכול לומר לו בבתולה אני עושה עמך או אמר לו אם לא תשה אכל מלוה שלכסוף בא לידי לא יגוש שביעית משמטתה:

ואין הבכור נוטל פי שנים דהוה ליה ראוי בו'. ואפילו למאן דאמר לעיל בפ' יש נוחלין (דף קכד:) מלוה לא הוי ראוי שובינות מיהא הוי ראוי כי שמא לא יפרע לו לעולם: **עשה עמו באחת ובקש לעשות עמו בשתים.** פי' שיפרע לו בשתי נשים בכל אחת אני שרוצה ליטול זו אחר זו יכול לומר בשתא אני עושה עמך דרך שעשית עמי ולא אטרח בשתים והר"ר יצחק בר מרדכי פירש דגרסינן איפכא עשה עמו בשובינות בשתי נשים ובקש שיעשה עמו בשה אחת יכול לומר לו בשתא אשה אחת אני יכול לך בשתים פי' ולא אתן לך הכל בשתא האשה ומיהו גירסת הספרים אתי שפיר כדפרישית:

סכלוות

ואין הבכור נוטל פי שנים: נגבית בב"ד מאי טעמא כמלוה דמיא ואין בה משום רבית דלאו אדעתא דהכי יהב ליה ואין השביעית משמטתה דלא קרינא ביה [1]לא יגוש ואין הבכור נוטל פי שנים דהוה ליה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי בבמוחזק אמר רב כהנא [א]כללא דשושבינותא הוה במתא איבעי ליה למיתא (ח) שמע קל טבלא איבעי ליה למיתא לא שמע קל טבלא איבעי ליה לאודועיה (ט) תרעומת אית ליה שלומי משלם ועד כמה אמר אביי [2]נהגו בני גננא עד זוזא (י) אייתא [ב]בכפיה אכליה בכרסי' עד ארבעה משלם פלגא מכאן ואילך אינש אינש כחשיבותיה תנו רבנן [3]עשה עמו בפומבי ובקש לעשות עמו בצנעא יכול לומר לו בפומבי אעשה עמך כדרך שעשית עמי [4]עשה עמו בבתולה ובקש לעשות עמו באלמנה יכול לומר לו בבתולה אעשה עמך כדרך שעשית עמי עשה עמו בשניה ובקש לעשות עמו בראשונה יכול לומר לו לכשתשא אשה אחרת אעשה עמך עשה עמו באחת ובקש לעשות עמו בשתים יכול לומר לו באחת אעשה עמך כדרך שעשית עמי תנו רבנן נכסין עתיר פומבי זה הוא בעל הגדות עתיר סלעים עתיר תקוע זהו בעל פלפול עתיר משח עתיר כמם זהו בעל שמועות [5]הכל צריכין למרי חטיא גמרא [6]אמר רבי זירא אמר רב מאי דכתיב [7]כל ימי עני רעים זה בעל גמרא וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה רבא אמר איפכא והיינו דאמר רב משרשיא משמיה דרבא מאי דכתיב [8]מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בם מסיע אבנים יעצב בהן אלו בעלי משנה בוקע עצים יסכן בם אלו בעלי גמרא רבי חנינא אמר כל ימי עני רעים זה שיש לו אשה רעה וטוב לב משתה תמיד זה שיש לו אשה טובה רבי ינאי אמר כל ימי עני רעים זה איסטנים וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו יפה רבי יוחנן אמר כל ימי עני רעים זה רחמן וטוב לב משתה תמיד זה אבזרי ורבי יהושע בן לוי אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה ואמר

ואין שביעית משמטתה ואין הבכור נוטל בה פי שנים: נגבית בב"ד מאי טעמא כמלוה דמיא ואין בה משום רבית דלאו אדעתא דהכי יהב ליה ואין השביעית משמטתה דלא קרינא ביה [1]לא יגוש ואין הבכור נוטל פי שנים דהוה ליה ראוי ואין הבכור נוטל בראוי בבמוחזק אמר רב כהנא [א]כללא דשושבינותא הוה במתא איבעי ליה למיתא (ח) שמע קל טבלא איבעי ליה למיתא לא שמע קל טבלא איבעי ליה לאודועיה (ט) תרעומת אית ליה שלומי משלם ועד כמה אמר אביי [2]נהגו בני גננא עד זוזא (י) אייתא [ב]בכפיה אכליה בכרסי' עד ארבעה משלם פלגא מכאן ואילך אינש אינש כחשיבותיה תנו רבנן [3]עשה עמו בפומבי ובקש לעשות עמו בצנעא יכול לומר לו בפומבי אעשה עמך כדרך שעשית עמי [4]עשה עמו בבתולה ובקש לעשות עמו באלמנה יכול לומר לו בבתולה אעשה עמך כדרך שעשית עמי עשה עמו בשניה ובקש לעשות עמו בראשונה יכול לומר לו לכשתשא אשה אחרת אעשה עמך עשה עמו באחת ובקש לעשות עמו בשתים יכול לומר לו באחת אעשה עמך כדרך שעשית עמי תנו רבנן נכסין עתיר פומבי זה הוא בעל הגדות עתיר סלעים עתיר תקוע זהו בעל פלפול עתיר משח עתיר כמם זהו בעל שמועות [5]הכל צריכין למרי חטיא גמרא [6]אמר רבי זירא אמר רב מאי דכתיב [7]כל ימי עני רעים זה בעל גמרא וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה רבא אמר איפכא והיינו דאמר רב משרשיא משמיה דרבא מאי דכתיב [8]מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בם מסיע אבנים יעצב בהן אלו בעלי משנה בוקע עצים יסכן בם אלו בעלי גמרא רבי חנינא אמר כל ימי עני רעים זה שיש לו אשה רעה וטוב לב משתה תמיד זה שיש לו אשה טובה רבי ינאי אמר כל ימי עני רעים זה איסטנים וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו יפה רבי יוחנן אמר כל ימי עני רעים זה רחמן וטוב לב משתה תמיד זה אבזרי ורבי יהושע בן לוי אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה ואמר

ואין שביעית משמטתה. אם עברה שביעית בינתיים קודם שחזר זה ונטל גם הוא אשה: **ואין בכור נוטל פי שנים.** היכא דחוזרת לאמצע כדתניא לעיל [קמד:]: **נגבית בב"ד מ"ט מפני שהיא כמלוה** ה"ג לה. ובספרים כתוב נגבית בב"ד ומחזרת בעותה מ"ט מפני שהיא כמלוה דלדעת כן הלוהו שיחזיר לו בעותה שמתחו ופרעון הולך אחר קביעות זמן שקבע לו המלוה: **דלאו אדעתא דרבית יהיב ליה.** אם רצה פותח לו אלא מתוך שמחת ריעות הרבה בדורון: **דלא קרינא ביה לא יגוש.** שאינו יכול לדחקו בב"ד בשביעית שהרי לא הגיע זמנו עד שיטל הוא אשה ויחזיר לו אז דתניא נגבית אלא בב"ד בעותה כדאמרינן במסכת מכות (דף ג:) המלוה את חבירו לעבר שנים אין שביעית משמטתו אף זה לא הגיע זמנו עד לאחר שביעית הלכך בשביעית אכתי לא מטא זמניה שיוכל לגובאו דעדיין לא נטל אשה: **דהוי ליה ראוי.** ופסקינן הלכתא בפרק יש נוחלין (לעיל דף קכה:) אין הבכור נוטל פי שנים במלוה בין שגבו קרקע בין שגבו מעות: **הוה במתא.** אותו שעליו להחזיר שובינות הוה בעיר כשנטל שובינו אשה ולא בא לשמתתו: **איבעי ליה למיתי.** ונגבית בב"ד: **קול טבלא.** (ד) אשקלנ"ש בלע"ז שהיו משמיעין קול לבא לשמות עם המתן: **איבעי ליה לאודועי.** ומדלא אודעיה תרעומת אית ליה עליה כדמפרש ואזיל אבל שלומי מיהא משלם: **עד כמה.** דהא ודאי צריך לנכות דמי אכילתו שהרי לא אכל עמו: **עד זוזא** (כ) **כו'.** זוזא היה אוכל הלכך זוזא פותח מדמי שובינותו. אית דגרסי עד זוזא אייתיה בכפיה אכליה בכרסיה בבטנו כמו בית הכוסות אי נמי בכרסיה: **עד ארבע.** אם נתמיד ד' זוזים משובינותו: **משלם פלגא.** דכיון דמביא ד' רגלין להאכילו בריוח עד שני זוזים וכיון דלא אכל שלומי מיהא שנים מן הד': **כחשיבותיה.** לפי מה שהוא חשוב ומביא הרבה ורגלין (ו) לבבדו במיני מעדנים יפתחו לו מדמי שובינותו כפי מה שהיה אוכל: **עשה עמו בפומבי.** בגלוי שמתה מפורסמת הוא שחזר ונטל גם הוא אשה בקש לעשות חופתו בגניעות או לפי שעת גרה"ד היא או שרוצה לנמנם סעודתו ואינו חושש להרבות אוכלין: **כפומבי אני עושה עמך.** כשמתה יתיבה אני מפך כמו שעשיתי לך וכן כל הנך דמפרש ואזיל: **לכשתשא אשה אחרת.** לא אשמעך יותר ממה שנשמתני שאיני מפך כשמתה יתיבה: **פ"ר עתיר בנכסין.** עשיר משדות וכרמים וחיתים הנרלין לכריות וגם עתיר פומבי עושר הגלוי כגון רוב בהמות שהכל יודעים בהן: **זהו בעל אגדה.** שדורש בכל מקום ברבים בנתי משתאות שדורש בימים טובים והכל נאספין לשמוע ויש לו קול חכמה. ובא להשמיענו שמתוך שאין אגדות נריכות עיון יכול לדרוש בכל מקום: **עתיר פלגין.** שולחני שמשתכר תמיד במיני מטבעות: **עתיר תקוע.** יש מפרשין שיש לו בתים הרבה ומשתכר בהן תדיר ומיקרי הכי על שם ויעקב תקע את אהלו (בראשית לג) ולי נראה כדאמרינן במנחות (דף פה:) תקוע אלפא לשמן עיר היא ומשם היו מביאים שמן למנחות. ודימה למטבעות ולשמן את הפלפול על שם שמרויח יום יום תדיר בפלפולו טעמים הרבה כשאר המטבעות וטעמי השמן שמביאין מתקוע: **עתיר משח.** אנשי מדות (כמדבר יג) מתרגמינן אינשי משחן. עתיר בדבר המדות כגון תבואה שאין משתכרין בה תדיר אלא מכניסין אותה לאוצר ולבשתגיע עת מכירה אז יתכבדו. ויהיינו נמי עתיר כתם כמו כמוס עמדי חתום בחותרותי (דברים לב) דבר שמכניסין לאוצר: **זהו בעל שמועות.** שיודע הלכות ומימרות האמוראין ולבשיגיע עת הוראה יגלה שמועותיו: **גמרא.** סוגיית גמרא ומחרוצי משניות וברייתות וחבו עיקר הגמרא שאם לא הגמרא אין למדין הלכה מתוך משנה כדאמרינן התנאים מבלי עולם (סוטה דף כב.): **זה בעל גמרא.** שממית עצמו לכוין הלכות ולתרץ הוויות: **רבא אמר איפכא.** כל ימי עני רעים זה בעל משנה שאינו יכול להוציא הלכה מתוך משנתו וגם כי כשמולקות זו על זו אינו יכול לתרץ ומוט לב זה בעל הגמרא שיודע משניות על עיקרם ובקי בטעמיהם ויש בידו כח להוציא הלכה למעשה: **יעלב.** לשון בעצבון תתלבנה (בראשית ג): **זה בעל משנה.** שסונה משניות כל היום ואין לו אלא לעבר שמתקשה בטעמיהן ואינו יודע לפרש: **יסכן.** לשון חמימות כמו ותהי לאלף סוכות (מלכים ז' ז'). כלומר שנהנה מהן: **זה איסטנים.** מי שדעתו קלה ולבו (ט) נמאס בכל דבר מגונה שהוא רואה: **יפה.** שסובל הכל ואינו מזיק לו שום לגלוף ושום דבר מיאוס: **קצרה.** כמו עצרן וקפדן עינו רעה בשלו ובשל אחרים: **זה רחמן.** כמה (ו) עניים הוא רואה וכמה מאורעות שלבו נוכח תדיר עליהן: ואמר

מסורת הש"ס

(א) פ"ת בכיסי', (ב) [ברכות סב.] הוריות יד., (ג) סנהדרין ק:, (ד) ב"מ: שמר, (ה) [ל"ל נמס. יעב"ן].

תורה אור השלם

1 חזה דבר השמועה שמעתו כל בעל משה ידו אשר ישאה ברעהו לא יגיש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה ליהוה: דברים טו ב
2 כל ימי עני רעים וטוב לב משתה תמיד:
משלי טו טו
3 מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בם:
קהלת י ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמע קל טבלא. נ"ב פירוש שהיה קרוב לעיר: (ב) שם איבעי ליה לאודועיה לא אודעיה תרעומת אית ליה עליה שלומי: (ג) שם אייתיה בכפיה. נ"ב פ"ת אייתי בכיסי' אכליה בכרסיה: (ד) רש"ם ד"ה קול טבלא שתולין בקרש אחד זוג ענבל אשקלנ"ש בלע"ז: (ה) ד"ה עד זוזא אכליה בכרסיה זוזא היה אוכל: (ו) ד"ה בחשיבותיה יכו' ירגלין משום חשיבות לכבדו כמיני: (ז) ד"ה זה רחמן כמה עניים הוא רואה: (ח) תוס' ד"ה ואין הבכור נוטל פי שנים דלא יגוש ואין הבכור נוטל פי שנים דהוה ליה ראוי בו' אמר ר"ת דמסתפי דאית ליה יכו': (י) שם ומגיה זמן עבר. נ"ב פי' שלא נתפבת הוא שיעזבנו בחלי ימיו ומסתפי הוא שאין הבכורות משמטתה ומקו לישנא בקמא אבל לא היתה כוונת ר"ת לבניה ולתקן את דברי רבינו אליעזר:

לעזי רש"י

אשקלנ"א [אשקליט"א]. זוג (מעמוד קטן).

מוסף רש"י

למרי חטיא. למי שקבן תבואה למכור, כלומר לפי שקבן שמעיות (ברכות סד.). כל ימי עני רעים זה בעל גמרא. שקשה ללמוד מריב קושיות ומגיות שם כי (שנדרים ק:). זה בעל משנה. שיקה ללמוד שם. רבא אמר איפכא. דבעלי תלמוד נהנין מיגיעו שיקעו לאורות אשור ואיתר, אבל בעלי משנה שוה ואינו ידע מהו לומר. דלקן מורין הלכה מתוך משנה שם.

רבינו גרשום (המשך)

משח. שהוא עשיר ברבר המדות כגון איפות של חטים ואינו ברדיה בהן אלא בביתו אצוריה; עתיר כמם. זהו שיש לו פקדונות של כסף וזהב ואינו מרויח בהם אלא בבית אצריה. ששומע מפי רבו ויודע מה ששומע ואינו מחודד כל כך שידע לחדש דבר מדעתו: הכל צריכין למרי חטיא. שאין אדם יכול להחיות בלא חטה. זה בעל גמרא שאין אדם יכול להוציאו איפור והיתר ולא לדין כי אם בעל גמרא שידע לפרש ולחקור הכל; זה בעל תלמוד. שעוסק כל היום בהוויות והיריצים ובעל משנה אינו טורח

רבינו גרשום

נה א מי' פ"ז מהלכות זמיה ומתנה הלכה ה טור לה"מ עי' ס:
נם ב מי' שם הלכה ז טור שם:
ם ג מי' שם הלכה ד טור שם:
כא ד מי' שם הלכה ג:

קדם זמן שושבינות נמי; ואין בה משום רבית. אם החזיר לו זה יותר דלאו לשם רבית יהיב ליה אלא לשם מתנה: דלא קרינן ביה לא יגוש. דהיכא דמצי למתבעיה כל זימנא אם לא קבע לו זמן קרינן ביה לא יגוש ושביעית משמטתו. אבל הא הואיל ואין נגבית אלא בעונתה ליה ביה משום לא יגוש. ואין הבכור נוטל פי שנים בה. בשושבינות שחוזרה לאחר מיתת האב שהיו חייבין לאביו: הוה במתא. כשנשא חבירו אשה והיה חייב להחזיר לו שושבינות ואיבעי לי' למיתי לתופתו והלכך אף דלא אתא אפי' הכי חייב לשלוח לו סבלונות משום דנגבית בב"ד. ואי לא ידע דעבר חופה כגון דהוה בשוקי בראי אך דשמע קל טבלא שמקרקשין בזוג סימן שיתקבצו לחופה איבעי ליה למיתי. ואי לא אתא אפי' הכי חייב להחזיר לו: לא שמע. שהוא רחוק הרבה משכונתי: איבעי ליה שיודיעו. שיבא: תרעומת אית ליה. נביה שלא ויפני לסעודתו אבל מיהו שלומי לישלם סבלונותיו. אבל הואיל שלא אכל שם צריך לנכות לו כן השושבינות; ועד כמה. צריך שיעכה לו; אמר אביי נהגו בני גננא עד זוזא שוה בבריסיה. כלומר שוה זוז אוכל אדם כשהוא אוכל לחופה ואם נתן לו זה ד' זוזי לשושבינותו ועכשיו כשמחזיר לו סבלונותיו ולא אכל לחופתו משלם פלגא ב' זוזין וב' זוז ינכה לו משום שאם היה מאכילו לשוכע לא היה אוכל פחות מב' זוזין והאי דאמר עד זוזא אתא בבריסיה היינו היכא דלית מאכל כל כך כי אם לצמצם: מיכן ואילך. כלומר יתר על כן שאם שושבינו זה אדם חשוב ולא זמנו לסעוד בחופתו והיה חייב לזה בשושבינו ד' זוז ינכה לו מאותו דורון ג' זוז משום דאם היה הוא שם היו משימין לפניו כפי תשיבותו וד' זוזי ינכה לו מאותו. ולא היה שוה פחות מג' זוז והרביעי יחזור לו: עשה עמו. בשושבינו; בפומבי. בפרהסיא דכולה עלמא חביא עמו לשמחו. ועשה עמו אידך חופתו בצנעא מפני (שהוא לפר או מפני) אימת בני אדם ובקש שיפרע לו שושבינות בצנעא בלא קול יכול לומר לו זה לא אשלם כי אם בפומבי אני רוצה לשמוח עם אנשים הרבה בחופתו כמו ששמחתי עמו רבשביעות לא הוי שמחה כלום. וכל הני דלקמן מצי למימר הכי; באחת. כשנשא אשה אחת בקש שיפרע לו כשהוא נושא שתים באחת לא הויא כל כך שמחה בשתי צרות אלא יכול לומר כשתשא לבנך או לאחיך בתולה אחת לך שאני רוצה לשמוח עמך כמו ששמחתי אתה; עתיר נכסי. זה הוא עשיר נכסים וכרמים שבחוץ; עתיר פומבי. זה שיש לו רוב בהמות ויוצאין לרעות בחוץ ויש להן קול עושר. זהו בעל אגדה שיכול לדרוש בכ"מ בפני רבים בבית הכנסת ובבית המשתה ויש לו [שם] שהוא חכם; עתיר פלגין. שיש לו כסף וזהב ומשחר בה; עתיר תקוע. זה שיש לו בתים הרבה ומשכירין ומביאין לו שכירותו ואין לו קול עושר כל כך: זהו בעל פלפול. שיושב בביתו ומוסיף מפלפולו על שמועתו ששמע דתקוע היינו בתים כדכתיב ויעקב תקע את אהלו; עתיר

שאין בה קושיות: רבא אמר איפכא. ימי עני רעים זה בעל משנה שהכל סתום במשנה. בעל תלמוד פשוט לו הכל שריאה הקושיות ותירוצים וראיות שמפייעות זו לזו: יעצב בהן זה בעל משנה. שאינו יודע לפרש סתומות שבמשנה: יסכן בם. מתחמם בהם כל כך: זהו בעל תלמוד שמאזין ומבחין מה שבתרכו: שדעתו קצרה. רגזן: דרחמני. שדואג בצער כל אדם: אסתנים. דאנינא דעתיה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com